

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın **Tarım ve Orman Bakanı Vahit Kirişçi** tarafından Anayasa'nın 98'inci İktüzüğün 96'ıncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.12.10.2022

Remziye TOSUN
Diyarbakır Milletvekili

Diyarbakır'da Dicle Nehri kenarında bulunan ve tahıl ambarı olarak nitelendirilen Hevsel Bahçeleri, 2015'te UNESCO tarafından Dünya Mirası ilan edilmiştir. Dünya Miras listesine alınmasına rağmen Hevsel Bahçeleri ve çevresine ihtimam gösterilmemiş, listeye alınmasından bugüne tahribatlar devam etmiştir. Kentin ekoloji dernekleri ve meslek odaları Hevsel Bahçelerinde yaşanan tahribatlara dair 2022 yılı raporunu yayınlamıştır. Kayyım atanan belediyelerin Hevsel Bahçelerine yönelik rekreasyon alanı yaratma girişimlerinde bulunduğu, dolayısıyla dünya mirasını yok etme girişiminde olduğu açıklanmıştır.

Bu tahribatlardan biri Dicle Nehrinin statüsünün dere statüsünde olmasıdır. Dicle Nehri'nin bir bölümünün 2013 yılında nehir statüsünden çıkarılarak dere statüsüne alınmasıyla birlikte Kıyıları Koruma Kanunu uygulanamaması bu tahribata sebep olmuştur. Şöyle ki Dicle Nehri'nin nehir statüsünden dere statüsüne alınması, kıyı kenar çizgisi belirlenememesine ve dolayısıyla kum ocakları veya yapılaşma gibi herhangi faaliyet ve müdahaleye açık olacağı anlamına gelmektedir. Bu nedenle 2013 yılından itibaren Dicle Nehri, dere statüsüne alınmasıyla mevzuat ve Kanuna göre korumasız bırakılmıştır. Söz konusu kum ocaklarının faaliyetleri, nehri içerisinde metrelerce derinlikte çukurlar oluşmasına ve nehre yüzmek için giren yurttaşların bu çukurlar sebebiyle yaşamını yitirmesine de neden olmuştur. Kum ocaklarının faaliyetlerine dair ve Dicle Nehri'nde yurttaşların yaşamını yitirmesine dair herhangi bir soruşturma veya inceleme basına yansımamıştır. Ayrıca kum ocaklarının nehir boyunca faaliyetleri, iş makineleriyle nehrin tabanının kazılarak kum çekilmesi nehir yatağında yapının bozulmasına, su kirliliğine ve su canlılarının yaşam kalitesinin bozulmasına neden olmuştur.

Bunun yanı sıra Silvan Köprüsü ile On gözlü Köprü arasındaki alanda Kültürel Miras Etki Değerlendirme raporu alınmadan faaliyetler yapılmıştır. Raporda yer alan bilgilere göre; 4 kilometrelik bir hat boyunca kanal yapılarak alan tahrip edilmiş, beton ve taş istinat duvarları yapılmıştır. Ayrıca canlıların habitatları olan kumul ve sazlıklar yok edilmiş, nehir tabanı tahrip edilmiştir. Millet Bahçesi yapımı adı altında doğal bahçeler ve küçük üreticiler alandan çıkarılarak ağır iş makinalı çalışmalar yapılarak ağaçlar sökülmüş, yabancı ağaçlandırma ve çimlendirme yapılmıştır. Surların dibine beton dökülerek kentsel peyzaj uygulanmış, alanın otantikliği, özgünlüğü ve bütünlüğü tahrip edilmiştir. Dicle Nehri Arazi Islah Projesi adı altında yapılan kanal projesi ile nehir kıyı bandındaki bütün bitkiler yok edilmiş, UNESCO koruma alanında bulunan yüzlerce dönümde ağaç kesimi devam ettiği belirtilmiştir.

Hevsel Bahçelerinde endüstriyel tarım usulüyle mısır ekimi ve kimyasallara bağlı hibrit tohumlarla tarım yapılmaya başlanmıştır. Vahşi sulama ile mısır ve pamuk üretiminde kullanılan gübre ve zirai ilaçlar (insektisitler, fungusitler ve herbisitler) Dicle Nehir suyunun fiziksel ve kimyasal özelliklerinin değişmesine yol açtığı ve bu sebeple başta balıklar olmak üzere tüm sucul yaşamlar tehlike altında olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Dicle Nehir çevresindeki sanayi tesislerin atıkları, nehir kirliliğini artırırken alanın ekosistemine ciddi zararlar vermiştir.

Bu bağlamda;

- 1- Hevsel Bahçelerinin bulunduğu alanda rekreasyon çalışmaları, Dicle Nehir statüsünün dere statüsü olması, Silvan Köprüsü ile On gözlü Köprü arasındaki alanda Kültürel Miras Etki Değerlendirme raporu alınmadan faaliyetlerde bulunulması, endüstriyel tarım ağaç kesimi gibi müdahalelerin Hevsel Bahçelerini tahrip ettiği Bakanlığınızın bilgisi dahilinde midir? Dünya Kültür Mirası listesinde bulunan Hevsel Bahçelerin'ne gerekli özenin gösterilmemesinin sebebi nedir?
- 2- 2013 yılında Dicle Nehrinin nehir statüsünde dere statüsüne alınmasının gerekçesi nedir? Başta Dünya Kültür Mirası listesinde olan Hevsel Bahçeleri olmak üzere bölgede ekosistemi olumsuz etkileyen ve hukuki olarak korumasız bırakan Dicle Nehrinin statüsüz olmasına ilişkin Bakanlığınızın girişimler olacak mıdır?
- 3- Diyarbakır'da gerek Dicle Nehrinin statüsüz olması, gerek nehir kenarında yapılaşma, sanayi tesisleri, kum ocakları gibi faaliyetler nehir ve çevresine zarar vermesi Bakanlığınızın bilgisi dahilinde midir? Bakanlığınız söz konusu faaliyetlerin tahribatlara yol açmaması için aldığı önlemler nelerdir?

73101

- 4- Hevsel Bahçeleri'nde endüstriyel tarım ve kimyasallara bağlı hibrit tohumlarla tarım yapılmasının gerekçesi nedir?
- 5- Bakanlığınız Dicle Nehrinde ve çevresinde yapılan her faaliyeti incelemekte ve denetlemekte midir?
- 6- Bakanlığınız 2015 yılından itibaren Dicle Nehrine ilişkin yaptığı çalışmalar nelerdir?
- 7- Bakanlığınızın Dicle Nehrine zarar veren faaliyetleri önlemeye yönelik çalışmaları nelerdir?